

‘Mevrouw H. Straalman-Kremer, voorvrouw van de SDAP’ door Jack Damen (eerder gepubliceerd in Kroniek nr. 3, 2014 en Voorster Nieuws nr. 1, 2019)

De veel gehoorde uitspraak ‘Wie zwijgt, stemt toe’ is niet van toepassing op het eerste vrouwelijke raadslid in onze gemeente, mevrouw H. Straalman-Kremer. Zij, Hermina, zag op 18 augustus 1896 het levenslicht in de Lange Zandstraat te Deventer waar haar vader werkzaam was in de textiel fabriek van Ankersmit. In 1917 verhuisde de familie Kremer naar Twello en ging wonen aan de latere H.W. Iordensweg 66 (Rooie Dorp).

In 1919 trouwt Hermina met Herman Straalman, 28 jaar oud, afkomstig uit Brummen en winkelchef bij de Coöperatieve Vereniging “Volksbelang” in de Schoolstraat te Twello, A 119. Zij zijn politiek geëngageerd met de SDAP die in die jaren een grote ontwikkeling doormaakte. Het is dan ook niet verwonderlijk dat beiden in 1923 verkiesbaar zijn en gekozen worden als vertegenwoordiger van de sociaaldemocraten in de gemeenteraad van Voorst. Hermina is de eerste vrouw die in onze gemeente als raadslid wordt geïnstalleerd. Het kiesrecht voor vrouwen vanaf 27 jaar en daarmee ook de mogelijkheid om gekozen te kunnen worden is kort daarvoor, in 1919, wettelijk vastgesteld. Bij de installatie is zij net 27 jaar oud en moeder van een 2-jarige dochter. Zoals je mag verwachten van sociaal-democraten is het echtpaar enorm alert op zaken die de gewone mensen aangingen. Met de heren B. Denekamp en Peters zijn ze een geducht kwartet. De vroegere sfeer in de gemeenteraad van ‘ons kent ons’ boet duidelijk in aan betekenis. Dit blijkt al uit de notulen van de 2e raadsvergadering op 14 november 1923, keurig weergegeven door de gemeentesecretaris de heer W.A.J. Lucas.

De Voorzitter¹ opent de vergadering. De notulen der vorige vergadering worden na lezing door den Secretaris onveranderd goedgekeurd. De heer Denekamp vraagt het woord en spreekt er zijn verwondering over uit, dat, waar door het algemeen kiesrecht in dezen raad een vrouw zitting heeft, de Voorzitter bij de opening van den Raad steeds spreekt van “Mijne heeren”; Spreker meent dat het passeeren of negeeren van het vrouwelijk lid niet te pas komt en verzoekt den Voorzitter vriendelijk, daar rekening mee te houden. De Voorzitter zegt, dit niet met opzet gedaan te hebben en zal in 't vervolg ook geen “heeren” meer zeggen; hij vindt dit echter spijkers op laag water zoeken. Spreker verklaart nooit de bedoeling gehad te hebben, iemand die hij bijna niet kent te negeren.

Dat de heer Straalman en mevrouw Straalman-Kremer sociaal bewogen waren, blijkt uit de notulen van de vergaderingen. Hun aandacht was vooral gericht op ongelijke behandeling van personen. Uit de notulen van die tijd komt dit onder andere duidelijk naar voren in

Ongelijkheid in gunning na aanbesteding.

Inschrijvers, woonachtig in Voorst, kregen voorkeur ten opzichte van de laagste inschrijver.

Ongelijke beloning van vrouwen.

De vergoeding van onderwijzeressen in handwerk, gegeven buiten de normale schooluren, waren lager dan die aan onderwijzers.

Inzet voor beter vervolgonderwijs.

¹ Voorzitter was burgemeester baron A.C.W. van der Feltz.

Zij dienden een motie in om in plaats van 'kennis der natuur- en landbouwkunde' lessen in eenvoudige handelskennis en boekhouden te geven. Na stemming is de raad akkoord met het geven van lessen in de beginselen van handelscorrespondentie en boekhouden.

Discriminatie op grond van godsdienstige en politieke overtuiging.

Zij dienden een motie in met het verzoek aan B&W om in het vervolg na te laten sollicitanten te vragen naar hun godsdienstige en politieke richting. De voorzitter vindt dat hij daartoe het recht heeft. De motie wordt met 10 stemmen tegen verworpen. Alleen de 4 leden van de SDAP waren voor.

In een later interview² kijkt zij terug op deze periode en zegt hierover:

"Och, er waren veertien SDAP 'ers in Twello en het was toch zeker een glorie van zo'n kleine afdeling, zo gauw een vrouw te kunnen afvaardigen." Ze herinnert zich levendig de verbouwereerdheid van de zittende gemeenteraad, toen daar een jong, politiek al aardig geschoold echtpaar zijn intrede deed. "De boerenvertegenwoordigers van die tijd spraken eigenlijk over niets anders dan een pandje zus, een weggetje zo. De nestor³ van de raad, 80 jaar oud, was stokdoof maar dat bleek hem nauwelijks te belemmeren: hij keek maar naar de burgemeester als er iets beslist moest worden en als die ja knikte of nee schudde, knikte of schudde de oude man hem gehoorzaam na. De burgemeester zou het inmiddels wel weten."

Herman en Hermien maakten maar kort deel uit van de Voorster Gemeenteraad. Na een jaar politiek actief te zijn geweest, vertrokken zij ten gevolge van gewijzigde werksituatie van de heer Straalman in 1924 naar Hilversum. Drie jaar later in 1927 -

"Ik was intussen een bekend spreekster geworden bij de vrouwenbond van de partij, bij de coöperatieve bonden en in de kringen van geheelonthouders"- wordt mevrouw Straalman in de Hilversumse gemeenteraad gekozen en ook niet voor maar even. *"We hebben moeten kiezen, mijn man of ik. En hoewel mijn man het raadslidmaatschap wel ambieerde, vond hij nog belangrijker dat er een vrouw – de eerste!- in de raad zou komen. Hij heeft zijn plaats aan mij afgestaan".*

Het meisje dat haar politieke carrière in Twello begon heeft zich na de lagere school ontwikkeld door zelfstudie en veel lezen. Zij maakte 30 jaar deel uit van de Hilversumse Raad waarvan 13 jaar als wethouder (PvdA) van sociale zaken, personeelszaken en volkshuisvesting. En natuurlijk was zij ook nog huisvrouw en moeder. In 1958 werd zij benoemd tot Ridder Oranje Nassau. Bij haar afscheid in 1963 begiftigde het gemeentebestuur haar met de gouden legpenning der gemeente Hilversum. Naast haar gemeentelijke zaken was Hermien ook heel actief op landelijk niveau. Zo maakte zij enkele jaren deel uit van het hoofdbestuur van de Nederlandse Vereniging tot Afschaffing van Alcoholhoudende Dranken. Zij was immers een fervent tegenstander van alcohol. Als 'mevrouw Straalman-Kremer' hield ze na de oorlog wekelijks een praatje voor de VARA-radio in het programma "Voor de huisvrouw..." In deze uitzending gaf ze vaak goedbedoelde

² Wethouder mevrouw Straalman-Kremer dopte altijd haar eigen boontjes. *Het Vrije Volk*; 31-08-1962

³ Nestor (oudste lid) was dhr. C.A.A. van Hövell-van Wezeveld, (1842) die al vanaf 1877 onafgebroken lid was van de raad.

tips om de huishouding zo goed als mogelijk draaiende te houden. Dit werd haar niet altijd in dank afgenomen. Ook vinden wij haar terug in radioforums gericht op een bepaald onderwerp of op het beantwoorden van actuele vragen. Haar gesprekspartner was vaak Meyer Sluyser, socialist en redacteur van de bovenste plank.

Hermine, zoals ze in Hilversum werd genoemd, is overleden op 19 januari 1970. Haar echtgenoot Herman bleef altijd werkzaam voor de Coöperatie, uitgegroeid tot een groot landelijk winkelbedrijf.